

1. Den globala migrationen påverkar också Finland

Andelen personer med utländsk bakgrund har ökat snabbt, men andelen är mindre än i många andra EU-länder

År 2019 bodde globalt sett cirka 272 miljoner människor utanför sitt födelseland, vilket utgör 3,5 procent av världens befolkning. Majoriteten flyttar från sitt födelseland på grund av arbete, familjeband eller studier. I slutet av 2018 fanns det nästan 26 miljoner flyktingar i världen.² År 2015 registrerades över 1,3 miljoner asylansökningar inom EU och år 2016 närmare 1,3 miljoner, medan antalet registrerade ansökningar år 2019 bara uppgick till knappt 750 000.

Den globala migrationen påverkar också Finland. Andelen personer med utländsk bakgrund av hela befolkningen är betydligt mindre i Finland än i nästan alla andra EU-länder, men antalet har ökat snabbt. Medan de utländska medborgarnas andel av befolkningen år 1990 uppgick till endast en halv procent, har andelen stigit till närmare fem procent år 2019.

I slutet av 2019 bodde över 265 000 utländska medborgare och över 420 000 personer med utländsk bakgrund i Finland. Till Finland flyttar varje år fler människor än vad som flyttar bort. Under de senaste tio åren var nettoinvandringen cirka 15 000 personer årligen. År 2019 flyttade 24 178 utländska medborgare till Finland, vilket till storleksordningen motsvarar medeltalet för de fem tidigare åren.

Det finns många orsaker att flytta till Finland. De senaste åren har de viktigaste orsakerna i prioritetsordning varit familj, arbete, studier och internationellt skydd. I synnerhet arbetskraftsinvandringen från länder utanför Europa har ökat. År 2019 beviljades sammanlagt 25 412 första uppehållstillstånd, och därutöver fattades 2 959 positiva asylbeslut. Antalet registreringar av EU-medborgare uppgick till 8 533. I en separat

undersökning ska man undersöka hur pass bestående de personer som på olika grunder flyttat till Finland stannar i landet.

Tidigare flyttade man till Finland i huvudsak från de europeiska länderna och närområdena (särskilt från Estland, Ryssland och det forna Sovjetunionen), men i och med att invandringen ökat har också dess struktur förändrats i någon mån. Under de senaste åren har omkring 70 procent av dem som flyttat till Finland varit tredjelandsmedborgare. Särskilt snabbt har invandringen från Asien ökat (35 % av alla utländska medborgare år 2019), men Europa (inbegripet länderna utanför EU) har bibehållit sin roll som största ursprungsvärldsdel (53 % av alla som anlände 2019). Av de utländska medborgare som bodde i Finland kom de fem största medborgargrupperna från Estland, Ryssland, Irak, Kina och Sverige år 2019. Samma år flyttade utländska medborgare till Finland främst från Ryssland (2 273), Estland (1 724), Turkiet (1 377), Indien (1 283) och Irak (1 182).

3. Olika och ojämlika situationer för invandrarna

Invandrarnas bakgrund och behov varierar, ojämlikhet syns inom olika områden

Invandrarna bildar sinsemellan en mycket heterogen grupp. Invandrarnas situation till exempel i fråga om sysselsättning, välbefinnande och delaktighet varierar förutom mellan olika individer också mellan grupper från olika bakgrundsländer och på grund av invandringsorsaken. Utgångspunkterna för att etablera sig i det nya bostättningslandet är mycket olika beroende på om personen i fråga flyttar direkt för ett arbete som kräver stor expertis eller är tvungen att fly från ett krig och lämna allt.

Trots att invandrarna är en heterogen grupp verkar invandringen vara allt starkare knuten till en omfattande utvecklingsgång som ökar ojämlikheten, såsom skillnader på arbetsmarknaden, i utbildningen, boendet och inkomsterna. Åtgärder som minskar ojämlikheten inom samhällets olika områden stöder för sin del också integrationen och integrationen främjar likabehandlingen av invandrarna.

Ojämlikheten har konsekvenser både för individernas levnadsbanor och för samhällena. Ojämlikheten försämrar den sociala kohesionen, människornas förtroende för varandra och för institutioner, den sociala interaktionen, delaktigheten och samhällsdeltagandet.¹⁹

sidan 18

2. Invandrarnas ställning på arbetsmarknaden sämre än majoritetsbefolkningens

Av dem som anlänt till landet är cirka 80 procent i arbetsför ålder, medan endast cirka 60 procent av den finländska befolkningen är i arbetsför ålder. För invandrarna i arbetsför ålder är sysselsättning en av de viktigaste indikatorerna på att delaktigheten lyckats. Människor som arbetar skapar mervärde på många sätt: genom att producera tjänster och nyttigheter för konsumenterna, erbjuda arbetskraft till företagen och finansiera offentliga tjänster med hjälp av skatter. Arbetet är av stor betydelse också för individens välbefinnande, eftersom det har samband till exempel med ekonomisk ställning, samhällsstatus och hälsa.

Invandrarnas ställning på arbetsmarknaden sämre än majoritetsbefolkningens

Bland personer med utländsk bakgrund är sysselsättningsgraden omkring 10–15 procentenheter lägre och arbetslöshetsgraden omkring 5–10 procentenheter högre än bland dem med finländsk bakgrund. Vid utgången av 2019 fanns det enligt arbetsförmedlingsstatistiken 27 759 utländska arbetslösa arbetssökande (inbegripet permitterade), det vill säga knappt 11 procent av alla arbetslösa arbetssökande. En granskning av antalet arbetslösa arbetssökande ger dock inte hela bilden av arbetslösheten bland utlänningarna, eftersom en relativt sett stor del av dem deltar i olika typer av tjänster, såsom arbetskraftsutbildning och frivilliga studier.

En exakt bedömning av sysselsättningsgraden försvåras av att olika mätare och definitioner används för statistiken. Finlands officiella och internationellt jämförbara sysselsättningsgrad bygger på Statistikcentralens arbetskraftsundersökning. Enligt den var det relativa sysselsättningstalet för personer med utländsk bakgrund 64,2 procent och för utländska medborgare 59,7 procent år 2019. Sysselsättningsgraden är därmed 9,4 procentenheter lägre för dem med utländsk bakgrund än för dem med finländsk bakgrund och den är 13,8 procentenheter lägre för utländska medborgare än för finska medborgare. I den sysselsättningsstatistik som är baserad på administrativa register är sysselsättningsgraden bland personer med utländsk bakgrund lägre. Enligt sysselsättningsstatistiken var sysselsättningsgraden för personer som är födda utomlands och har utländsk bakgrund 55,7 procent år 2018, vilket var 18 procentenheter lägre än för personer med finländsk bakgrund.

Sysselsättningen bland personer med utländsk bakgrund är lägre i Finland än i de övriga nordiska länderna. Skillnaden jämfört med sysselsättningsgraden bland dem som är födda i landet är större i Finland också i en europeisk jämförelse, men något mindre än i en jämförelse med de viktigaste jämförelseländerna Sverige och Danmark. I Finland, liksom i de övriga nordiska länderna, är sysselsättningen bland dem som kommer från länder utanför EU särskilt dålig. I en jämförelse mellan de nordiska länderna sysselsätts däremot också de som är födda i landet förhållandevis dåligt i Finland. Samma faktorer som gäller arbetsmarknadsstrukturerna påverkar sysselsättningen oavsett födelseland. I de nordiska länderna har sysselsättningsgraden till exempel en mycket stark koppling till kompetens (som förvärvats via utbildning).

Vanligt med diskriminering på arbetsmarknaden

Även om kompetensen och övriga faktorer som främjar sysselsättningen är som de ska vara, är det på grund av diskriminering klart svårare för personer med utländsk bakgrund att ta sig ut på den finländska arbetsmarknaden än för personer med finländsk bakgrund. Av en undersökning framgår att det finns en etnisk hierarki på den finländska arbetsmarknaden. En person med irakisk bakgrund måste skicka tre gånger fler arbetsansökningar och en person med somalisk bakgrund fyra gånger fler arbetsansökningar för att bli kallad till arbetsintervju än en person med finländsk bakgrund, även om alla sökande har samma utbildning, arbetserfarenhet och kunskaper i finska.⁷

Det är av kritisk betydelse att det finländska samhället och arbetslivet är mångformigt och icke-diskriminerande för att Finland ska vara lockande som målland för kunnig arbetskraft, internationella studerande och investeringar, liksom för att de internationella experter som finns här ska sysselsättas. De sociala och professionella nätverk som uppstått under studietiden och sysselsättningsmöjligheterna efter studierna påverkar huruvida internationella studerande stannar i Finland.⁸